

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು

ಉಷಾರಾಣಿ¹ & ಮಹೇಶ ಚಿಂತಾಮಣಿ²

¹ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಮುಧೋಳ,
ಬಾಗಲಕೋಟೆ.

²ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮಹಿಳಾ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ವಿಜಯಪುರ.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17254851>

ABSTRACT:

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿಂತ ನೀರಲ್ಲ. ಅದು ಹರಿಯುವ ಜಲಧಾರೆ. ಅದು ನವನವೋನ್ಮೇಷಶಾಲಿನಿ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. 21ನೇ ಶತಮಾನದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಆದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಬದಲಾವಣೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೂ ತನ್ನ ಗಾಢವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ನಮ್ಮ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಅನೇಕ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ನಡೆದು, ಮೊಬೈಲ್ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿತು. ಈಗ ಅದು ಮನುಷ್ಯನ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗದಂತಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರು ಮೊಬೈಲನ್ನು ಮರೆತು ಕೂಡ ಮರೆಯಲಾರರು. ಒಂದು ವಸ್ತು ಅನೇಕ ಉಪಯೋಗ ಎನ್ನುವಂತೆ ಮೊಬೈಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಗಡಿಯಾರ, ಕ್ಯಾಲ್ಕುಲೇಟರ್, ಕ್ಯಾಮೆರಾ, ಆಕಾಶವಾಣಿ, ಇವುಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಅಂತರ್ಜಾಲ (ಇಂಟರ್ನೆಟ್) ಇದ್ದರೆ ಇಡೀ ಭೂಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವ ಗೂಗಲ್ ಜೊತೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಅನೇಕ ಆಪ್‌ಗಳು ಲಭ್ಯವಿವೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಂಚಲನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರುವ ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ (ಆರ್ಟಿಫಿಷಿಯಲ್ ಇಂಟೆಲಿಜೆನ್ಸ್) ಮನುಷ್ಯನ ಸಾಧನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ.

KEYWORDS:

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಆನ್‌ಲೈನ್, ಬ್ಲಾಗ್, ಅಂತರ್ಜಾಲ.

“ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಆವಿಷ್ಕಾರದ ತಾಯಿ” (ನೆಸೆಸಿಟಿ ಈಸ್ ದ ಮದರ್ ಆಫ್ ಆಲ್ ಇನ್‌ವೆನ್‌ಷನ್) ಎಂಬ ನುಡಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಸ್ತರಗಳಲ್ಲೂ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ, ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಸಹ ತನ್ನ ದಾಸುಗಾಲನ್ನು ಇಟ್ಟಿದೆ.

ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಖರೀದಿ ಮಾಡಿಯೋ ಇಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಿಂದ ಎರವಲು ಪಡೆದೋ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಓದುಗರು, ಕಾಲಚಕ್ರ ಉರುಳಿದಂತೆ, ಈಗ ಮೊಬೈಲ್ ಮೂಲಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್‌ನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಆಡಿಯೋ ಬುಕ್ಸ್ ಮೂಲಕ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಂಥಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ದಿನಪತ್ರಿಕೆ ಕೂಡ ಆನ್‌ಲೈನ್‌ನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆ ಪುಸ್ತಕ / ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಓದುವ ಪರಿಪಾಠ ಕ್ರಮೇಣ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಬಸ್ಸು, ರೈಲು, ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುವಾಗ, ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರು, ಓದಿನ ಗೀಳು ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರೇಮಿಗಳು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಈಗ ಆನ್‌ಲೈನ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ಓದುವ ಓದುಗರು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಉಚಿತವಾಗಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಆಪ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಲು ಇಂತಿಷ್ಟು ಹಣ ಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆ ಪುಸ್ತಕಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪುಸ್ತಕ ಖರೀದಿ ಮಾಡಲು ಸಮಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮುಖಾಂತರ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದ ಜಾಲತಾಣಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ, ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಪುಸ್ತಕದ ದರವನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮೂಲಕ ಪಾವತಿಸಿ, ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲೊಂದು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ವಿಶೇಷ ಸ್ಪರ್ಶ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನಜನಿತವಾಗಿದ್ದು ಕೊರೋನಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ. ಮಾನವ ಕುಲವೇ ಸರ್ವನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬ ಭಯಂಕರ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದು, ಮನುಷ್ಯನ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಸವಾಲು ಹಾಕಿ, ಆತನ ಧೈರ್ಯ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿದ್ದು ಕೊರೋನಾ ಎಂಬ ಮಹಾಮಾರಿ. ಕೊರೋನಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಮಹಾಪರ್ವವನ್ನೇ ಉಂಟು ಮಾಡಿತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, “ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಮೀರೋಣ” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮೂಲಕ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯಸಕ್ತರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ನೈತಿಕ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ನೀಡಿತು.

ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳು, ನಡುಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳು, ವಚನಗಳು, ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ಮಂಕುತಿಮ್ಮನ ಕಗ್ಗ, ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕವನ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಆನ್‌ಲೈನ್ ವಿಶೇಷ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಲಿಕೆ, ಗಮಕ ವಾಚನ, ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಂದರ್ಶನ, ಚರ್ಚೆ, ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಹಲವಾರು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಗೋಖಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿಚಾರ ಸಂಸ್ಥೆ, ಚಂದನ ವಾಹಿನಿ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಯೂಟ್ಯೂಬ್, ಜೂಮ್, ಗೂಗಲ್ ಮೀಟ್, ವೆಬ್‌ಕ್ಯಾನ್, ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಆಪ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪುನರ್ಮನನ ಮಾಡಿಸುವುದಲ್ಲದೇ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿ, ಬೆಳೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದವು.

ಬದಲಾವಣೆ ಜಗದ ನಿಯಮ. ಬದಲಾದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಯುಗದೊಂದಿಗೆ ನಾವು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಸಾಗಬೇಕು. ಹಾಗೇ ಬದಲಾದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಭಾಗವಾಗಿ ಯೂಟ್ಯೂಬ್ ಚಾನೆಲ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಕವನ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ, ನೋಡುವ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿತು. ಅಲ್ಲದೇ, “ಕುಕು ಎಫ್ ಎಂ”, “ಮೈ ಲ್ಯಾಂಗ್”, “ಕೇಳಿ ಕಥೆಯು”, “ಪ್ರತಿಲಿಪಿ”, ಮುಂತಾದ ಕನ್ನಡ ಆಡಿಯೋ ಆಪ್‌ಗಳು ಸಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಇತರೇ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು. ಕೆಲವು ಉಚಿತವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಆಪ್‌ಗಳಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ತೆರಬೇಕು.

ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಸಂಶೋಧಕರು, ಬೋಧಕರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ವರದಾನ ಎಂದರೆ ಇಂಟರ್‌ನೆಟ್ ಆರ್ಕೈವ್. ಮರುಮುದ್ರಣ ಕಾಣದ ಹಳೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾಫ್ಟ್ವೇರ್ ಪ್ರತಿ ನಮಗೆ ಇಂಟರ್‌ನೆಟ್ ಆರ್ಕೈವ್‌ನಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಡೌನ್‌ಲೋಡ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಥವಾ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಓದಬಹುದು. ಇದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದ ಪುಣ್ಯವೇ ಸರಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮರುಮುದ್ರಣವಿಲ್ಲದೇ, ಓದುಗರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರದಾಡುವ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಇಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಲತಾಣಗಳು ಪಾರು ಮಾಡಿದಂತಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಹಾಗೂ ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಡಿಜಿಟಲೀಕರಣ ನಡೆದಿದೆ. ಇದು ಮೌಲ್ಯಯುತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಉತ್ತಮ ಮಾದರಿ.

ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಉಸ್ತಾನಿಯಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಕನ್ನಡದ ಅನೇಕ ಹಳೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಡಿಜಿಟಲ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಮೂಲಕ ಸಾರಸ್ವತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಜಾಲತಾಣದಲ್ಲಿ 1 ರಿಂದ 10ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ 50 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಡಿಜಿಟಲ್

ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ 'ಕಣಜ' ಜಾಲತಾಣದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಡಿಜಿಟಲ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿವೆ. 'ಬುಕ್ ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂಬ ಜಾಗತಿಕ ಡಿಜಿಟಲ್ ಮಾಧ್ಯಮ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪರಿಚಯ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನ, ಚರ್ಚೆ ಜೊತೆಗೆ ಓದುಗರಿಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮುಖಾಂತರವೇ ಓದುಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ಲಾಗ್ ಕೂಡ ಒಂದು. ಬ್ಲಾಗ್ ಎಂದರೆ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಜರ್ನಲ್ ಅಥವಾ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆ. ಬ್ಲಾಗ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಲೇಖನ, ಕವನ, ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ, ಅಂಕಣ ಬರಹ, ಅನುಭವ ಕಥನ, ವಿಮರ್ಶೆ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. 'ಅವಧಿ', 'ಪಂಜು', 'ನಿಲುಮೆ', 'ಕೆಂಡಸಂಪಿಗೆ' ಮುಂತಾದ ಬ್ಲಾಗ್‌ಗಳು ನವ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಆನ್‌ಲೈನ್‌ನ ಉತ್ತಮ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕೆ.ಎನ್.ನಿಂಗಯ್ಯ ಅವರ ಬ್ಲಾಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಇದೆ. ಕೆಲವು ಕಾವ್ಯಗಳ ಪದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಗದ್ಯಾನುವಾದ ಕೂಡ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರದ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಪ್ರೊ. ಸಿ. ನಾಗಭೂಷಣ ಅವರ 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಸ್ಮಿತೆ' ಎಂಬ ಬ್ಲಾಗ್ ಕೂಡ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಿಪೀಡಿಯಾ, ವಿಕಿಸೋರ್ಸ್, ಚ್ಯಾಟ್ ಜಿಪಿಟಿ, ಇವುಗಳು ಮಾಹಿತಿಯ ಕಣಜವೇ ಆಗಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕವಿಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರ ಹೆಸರು ಹಾಗೂ ಕೃತಿಯ ಸರಿಯಾದ, ಅಕ್ಷರ ದೋಷವಿಲ್ಲದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ / ಹೆಸರನ್ನು ಮೊಬೈಲ್ ನೆರವಿನಿಂದ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೃತಿಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಗೂಗಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಟೈಪ್ ಮಾಡಿ ಇಮೇಜ್ ಎಂದು ಕ್ಲಿಕ್ ಮಾಡಿದರೆ, ಅದು ಪುಸ್ತಕದ ಮುಖಪುಟವನ್ನೇ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾಗುಣಿತ ದೋಷವಿಲ್ಲದಂತೆ ಲೇಖಕರು ಮತ್ತು ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಸರಿಯಾದ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರೊ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿಯವರ 'ಗೌರ್ಮಂಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗೌರ್ಮಂಟ, ಬ್ರಾಹ್ಮನ, ಬ್ರಹ್ಮಣ ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಳಸುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಸು.ರಂ. ಎಕ್ಕುಂಡಿಯವರ 'ಬಕುಲದ ಹೂವುಗಳು' ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು 'ಬಕುಲದ ಹೂಗಳು' ಎಂದೂ, ಡಾ. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಹೆಸರನ್ನು ಡಾ. ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರಗಿ ಎಂದೂ, ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಬಳಸುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಸರಿಯಾದ ರೂಪವನ್ನು ಕೃತಿಯ ಇಮೇಜ್ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುವುದು

ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ, ಬೋಧಕರಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. “ಕನ್ನಡ ಸಂಪದ”, “ಸಲ್ಲಾಪ”, ಮುಂತಾದವು ಕೂಡ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವ ಜಾಲತಾಣಗಳು. ವಾಟ್ಸಾಪ್, ಫೇಸ್‌ಬುಕ್, ಟ್ವಿಟರ್ ಹಾಗೂ ಇನ್ಸ್ಟಾಗ್ರಾಂ ಮೂಲಕವು ಓದುಗ ವಲಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನು ದೃಶ್ಯ ಹಾಗೂ ಶ್ರವಣ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿ ಕನ್ನಡದ ಕಂಪನ್ನು ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಪಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮ ಯೂಟ್ಯೂಬ್ ಚಾನಲ್‌ಗಳು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಡಾ. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ' – ಇದು ಡಾ. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದು, ಅವರ ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಇದರ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ. ವಚನಗಳ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಯೂಟ್ಯೂಬ್ ಚಾನಲ್ ಮೂಲಕ ಆಸಕ್ತರು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಯೂಟ್ಯೂಬ್‌ನ ಅನೇಕ ಚಾನಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನ, ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಸಂವಾದ, ವಿಶೇಷ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಲಿಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಕವಿಗಳು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ಕವನಗಳನ್ನು ತಾವೇ ವಾಚಿಸಿದ ಧ್ವನಿ ಹಾಗೂ ದೃಶ್ಯ ಮುದ್ರಣ ಕೂಡ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಕೆಲವು ಚಾನಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಸಂದರ್ಶಕರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ತುಣುಕುಗಳು, ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟ ಸೇರಿದ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜವಂಶದ ಶಾಸನಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಕೂಡ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಗಮಕ ವಾಚನ ಕೂಡ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿ ಆಧಾರಿತ ಧಾರಾವಾಹಿ ಹಾಗೂ ಚಲನಚಿತ್ರಗಳು ಯೂಟ್ಯೂಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕುವೆಂಪು ಅವರ “ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು” ಹಾಗೂ ಎಸ್.ಎಲ್. ಭೈರಪ್ಪ ಅವರ “ಗೃಹಭಂಗ” ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಧಾರಾವಾಹಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿತ್ತು, ಅದು ಈಗ ಯೂಟ್ಯೂಬ್‌ನ ಮುಖಾಂತರ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಕೊರೋನಾಗೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು / ಸಂಶೋಧನಾರ್ಥಿಗಳು ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ, ಕಾರ್ಯಾಗಾರ, ವಿಶೇಷ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳು ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೊರೋನಾದಿಂದಾದ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆ ಎಂದರೆ, ಈಗ ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸುವುದರಿಂದ, ದೂರದ ಪ್ರಯಾಣ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ, ಸಮಯ ಹಾಗೂ ಹಣದ ಉಳಿತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಜನರನ್ನು ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮುಖಾಂತರ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತಲುಪುತ್ತವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಕೂಡ ಕೈ ಬೆರಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಭಾವ, ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಬಾಧಕಗಳು ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಮಾರ್ಗೋಪಾಯಗಳ ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡದ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಉಚಿತವಾಗಿ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮೂಲಕ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಕಾರಣ, ಪುಸ್ತಕೋದ್ಯಮದ ಮೇಲೆ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಗೂಗಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾಹಿತಿಯು ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರು ಸರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣ ದೋಷ ಹಾಗೂ ತಪ್ಪು ಮಾಹಿತಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬ್ಲಾಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಡ ದೋಷಮುಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಹಳಗನ್ನಡ ಪಠ್ಯಗಳು ತಪ್ಪಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಸಂಶೋಧಕರು ಹಾಗೂ ಬೋಧಕರು ತಪ್ಪು ಪಾಠವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ತಪ್ಪು ಪಾಠಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಮೂಲಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಓದುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮದ ಚಟಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಮೊಬೈಲ್ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೋಟ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ವಾಟ್‌ಆಪ್ ಮುಖಾಂತರ ಪಿಡಿಎಫ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮೊಬೈಲ್ ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಮಿದುಳಿನ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೊಸ ಹೊಸ ಖಾಯಿಲೆಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಯುವಜನತೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮೊಬೈಲ್ ಮೂಲಕವೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದೃಶ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರವ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ತಪ್ಪು ಪಾಠಗಳ ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ 1952ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದ ಮುರುಘಾಮಠದಿಂದ ಶ್ರೀ. ಮ.ನಿ.ಪ್ರ. ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳು' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ 'ಕರ್ಮರಾಶಿ ಬೆಳಗಿರೆ' ಎಂಬ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಮಂಗಳಾರತಿ ಪದ್ಯ ಯೂಟ್ಯೂಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪಾಠಾಂತರಗಳೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಕೆ ಕೂಡ ಅನೇಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. 'ಮೃಗಕರ'ನಂತೆ ಕಾರುಣ್ಯಭರಿತವಾದ (ಮೃಗ = ಚಂದ್ರ, ಕರ = ಕೈ, ಕಿರಣ) ಒಲುಮೆಯಿಂದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಸಂತೈಸುವ, ಶಾಂತಿ ನೆಮ್ಮದಿ ನೀಡುವ ದೇವ ('ಮೃಗಕರ' = ಜಿಂಕೆ, ಚಂದ್ರನಂತಹ ಸೌಮ್ಯ ಹಾಗೂ

ಕೋಮಲವಾದ ಕೈಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಅಭಯ, ಆಶೀರ್ವಾದದ ಮುದ್ರೆ – mrugakara literally it means “deerlikehands” or “moonlike hands” depending on the context. In many devotional songs, mrugakara refers to the mudra (hand posture) shown in idols or images of God, resembling a deer symbol (a yogic hand gesture). It can also poetically mean “gentle and tender like a deer”) ಎಂಬರ್ಥದ 'ಮೃಗಕರ' ಪಾಠದ ಬದಲು 'ಮೃಡಹರ' ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ 'ನೀಲಕಂಠ' ಎಂಬ ಮೂಲ ಕಠಿಣ ಪಾಠಕ್ಕೆ (ಕಂಠರ = ಕಂಠ) ಬದಲಾಗಿ 'ನೀಲಕಂಠ' ಎಂಬ ಸರಳ ಪಾಠಾಂತರ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ. ಮುಂದೆ 'ನಿಗಮಗೋಚರ' (ನಿಗಮ + ಆಗೋಚರ) ಪಾಠವಿರುವುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನೆಯ ಅಂತಃಸಂಭಾವ್ಯತೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ನೀಲಕಂಠ'ವೇ ಗ್ರಾಹ್ಯಪಾಠವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕೋಳೂರು ಕೊಡಗೂಸಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುವ 'ಬಾಲೆಗೊಲಿದನು ಹಾಲಸವಿದನು' ಎಂಬ ಪಾಠದ ಬದಲು 'ಬಾಲೆಗೊಲಿದನು ಹಾಲಸವಿದನು' ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಇದೇ ರೀತಿ ಅಪಪಾಠಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ, ಈ ರೀತಿಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸುವ ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು.

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನದ ಸಮರ್ಪಕ ಬಳಕೆಗೆ ಮಾರ್ಗೋಪಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಲಹೆಗಳು:

1. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಯಾವುದೇ ಜ್ಞಾನಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಇನ್ನಿತರ ಅಧಿಕೃತ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸರಿತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.
2. ವಿದ್ವಾಂಸರು, ತಜ್ಞರು, ಅಧಿಕೃತ ವ್ಯಕ್ತಿ / ಸಂಸ್ಥೆ ಅಪ್‌ಲೋಡ್ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಅಪ್‌ಡೇಟ್ ಮಾಡಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

“ಇಫ್ ಯು ಆರ್ ನಾಟ್ ಅಪ್‌ಡೇಟೆಡ್, ಯು ಆರ್ ಔಟ್‌ಡೇಟೆಡ್” ಎಂಬಂತೆ, ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾವು ಆಧುನೀಕರಣಗೊಳ್ಳಬೇಕು ನಿಜ. ಹೊಸ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ನಿರಂತರ ಕಲಿಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದರೆ, ಲೇಖಕರಾದ ವಸುಧೇಂದ್ರ ಅವರು “ಎಫಿನಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಾಧ್ಯವೆ?” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಪತ್ರಿಕಾ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕೃತಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆಯನ್ನು ಯಾಂಬು (ಯಾಂತ್ರಿಕ ಬುದ್ಧಿಮತ್ತೆ) ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ, “ಹೊಸತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದನ್ನು ನಾವು ಎಂದು ಮರೆಯುತ್ತೇವೋ ಅಂದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ

ಯಂತ್ರಗಳಾಗುತ್ತೇವೆ. ಅದೇ ನಮ್ಮ ಅಳಿವಾಗಲಿದೆ”¹ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಗುಲಾಮರಾಗದೆ, ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾಧ್ಯಮದ ಬಳಕೆ ಮಿತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಸದೃಶಕೆಯಾದಂತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ:

1. ವಿಜಯವಿಹಾರ, (2025), ವಿಜಯವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ದಿನಾಂಕ: 13.04.2025.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಶ್ರೀ ಮ.ನಿ.ಪ್ರ., (1952), ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳು, ಮುರುಘಾಮಠ, ಧಾರವಾಡ.

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.